

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
БІОРЕСУРСІВ І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**

**НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ЛІСОВОГО
І САДОВО-ПАРКОВОГО ГОСПОДАРСТВА**

**НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ІНСТИТУТ ЛІСІВНИЦТВА ТА ДЕКОРАТИВНОГО
САДІВНИЦТВА**

ТЕЗИ ДОПОВІДЕЙ

УЧАСНИКІВ

**МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
«СТАЛЕ УПРАВЛІННЯ ЛІСОВИМ КОМПЛЕКСОМ ТА
ЗБАЛАНСОВАНИЙ РОЗВИТОК УРБОЛАНДШАФТІВ»
(27 березня 2018 року)**

КИЇВ – 2018

ДОСВІД ПРОМИСЛОВОЇ ЗАГОТІВЛІ БЕРЕЗОВОГО СОКУ В УКРАЇНІ

О.В. Токарева, кандидат сільськогосподарських наук
Національний університет біоресурсів і природокористування України

Береза звичайна – лікарська рослина. Ще з XVI ст. березовий сік вважався унікальним лікувальним засобом, який використовували при лікуванні дерматологічних, гастроентерологічних та серцево-судинних захворювань [1, 3].

Для підсочки використовують зазвичай березу повислу (*Betula pendula Roth.*), яка займає біля 6 % площі лісового фонду України.

Береза звичайна зростає переважно в Поліських областях (Волинська, Рівненська, Житомирська, Чернігівська). Промислову заготівлю березового соку почали з 1968 року, обсяги якого становили 43 т. У 1973 році обсяги заготівлі березового соку довели до 5530 т, а у 1984 році – 10 тис. т.

До 90-х р. XX ст. більша половина лісгосподарських підприємств заготовляла березовий сік, переробляла та консервувала на власних консервних цехах [4].

Сучасні обсяги промислової заготівлі березового соку обмежуються 1 тис. т. Причинами різкого спаду заготівлі березового соку в Україні були: економічна криза та результати забруднення радіаційними викидами через вибух на Чорнобильській АЕС.

Нині лише при Волинському ОУЛМГ збережені консервні цехи при лісгосподарських підприємствах, де проводять переробку й заготівлю недеревної продукції лісу, в т. ч. і березового соку.

На підприємствах Волинського ОУЛМГ береза повисла займає площу майже 12 %. Близько 47 % деревостанів берези зростають за II класом бонітету. За повнотою структурою переважають деревостани з повнотою 0,7, які зростають на площі 53 %.

Площа березових насаджень у підприємствах Волинського ОУЛМГ (станом на 2017 рік), які придатні для підсочування становлять 300 га. Нині на підприємстві заготовляють та реалізують близько 900 т соку щорічно, з них 650 т переробленого соку, решта – сирцю (переважно населенню). Хоча потужності підприємств Волинського ОУЛМГ дозволяють заготовляти та перероблювати значно більші обсяги соку. Проблемою при реалізації продукції

підприємства є низька конкурентоспроможність на ринку України через високу якість продукції, адже собівартість натурального соку вища порівняно з ненатуральним або розбавленим березовим напоєм.

Безумовно на радіаційно забруднених територіях збирати березовий сік не можна. Тому, усі продукти переробки проходять радіологічні та інші дослідження у внутрішній Маневицькій лабораторії.

Волинське ОУЛМГ від реалізації березового соку отримало прибуток в 2015 р. у розмірі 11,6 млн. грн, а у 2016 р. – 12,5 млн. грн.

На лісогосподарських підприємствах України, які не мають консервних цехів (усі крім Волинського ОУЛМГ) промислова заготівля березового соку є малопродуктивна, оскільки реалізація такої сировини є малоприбутковою.

Хоча за даними Телішевським Д.А. у 80-х р. ХХ ст. прибуток від побічних користувань лісу був вищим, ніж від реалізації деревної продукції [5].

На сьогодні ринкова ціна непереробленого березового соку становить від 1,5 грн за 1 л. Так, з 1 га березового деревостану можна отримати від реалізації непереробленого березового соку не менше 5,5 тис. грн. за сезон.

1. Ресурсна база березових деревостанів в Україні дозволяє заготовляти високоякісний березовий сік у об'ємах понад 10 млн. л за сезон.

2. Зважаючи на часткове радіоактивне забруднення території України всі промислові заготівлі березового соку мають проходити обов'язковий радіологічний контроль.

3. Спостерігаються тенденції збільшення площ зростання берези повислої на теренах нашої держави. Тому, вважаємо за доцільне розвивати даний вид побічних користувань на підприємствах, де участь берези повислої в насадженнях становить понад 5 %.

Список використаних джерел

1. Булгаков Н. К. Технология заготовки и переработки недревесных ресурсов леса. М. : Лесн. пром-сть, 1987. 224 с.

2. Порядок заготівлі другорядних лісових матеріалів і здійснення побічних лісових користувань в лісах України // Збірник постанов Уряду України. 1996. №11. 317 с.

3. Рябчук В. П. Подсочка деревьев лиственных пород. Львов : Вища школа, 1981. 184 с.

4. Свириденко В. Є. Побічне користування лісом: Навчальний посібник. К. : ПП «Ірена», 2002. 240 с.

5. Телишевский Д. А. Сокровища леса. (Комплексное использование недревесной продукции леса). Львов : Вища школа, 1974. 488 с.